

ANMELDELSE 22. december 2023

Hvem ejer din tid? Kaare Dybvad Bek og Ærø-manifestet på kollisionskurs

Et velfungerende velfærdssamfund kan i fremtiden ikke finansieres gennem beskatning af lønarbejdet – for industrisamfundets opløsning betyder nye arbejdsformer. Derfor er Kaare Dybvads arbejdsfetsichime en blindgyde. Humaidans Ærø-manifest" peger frem mod nye arbejdsformer – trods besvær med realisering. Erik Christensen debatterer arbejdets fremtid med udgangspunkt i Guy Standings begreber i en ny bog

Af Erik Christensen

Udlændinge- og integrationsminister Kaare Dybvad Bek forsøger med bogen *Arbejdets land* at forsvare fuldtidsarbejde i et forsøg på at fastholde industrisamfundets institutioner og rutiner. Mai My Midtgaard Humaidan rammer med bogen *Ærø-manifestet* derimod med i nogle centrale forandringer af vilkårene for arbejde og tidsforbrug i et moderne samfund, hvor mange af os oplever problemer med arbejdstider og balance mellem arbejde og familie.

Jeg vil i denne artikel beskrive og perspektivere modsætningen mellem de to bøger gennem Guy Standings begreber, sådan som de er udviklet i hans nye bog: *The Politics of Time. Gaining Control in the Age of Uncertainty* (Pelican 2023).

Forskellige opfattelser af arbejde og tid i forskellige samfund

Guy Standing skelner mellem tre historiske perioder med hver sin opfattelse af tid: Den agrare tid, hvor tidsopfattelsen var knyttet til årstiderne, og vejret var afgørende for inddelingen af tiden.

Den industrielle tid, hvor uret (klokken) kom til at definere inddelingen af tid, og hvor lønarbejdet blev udskilt som en særlig tidsperiode.

Og endelig den tertiære tid, som Guy Standing kalder en periode, hvor nye arbejdsformer (tertiære erhverv) forvandler arbejdes karakter og slører grænserne i brugen af tid.

En grundlæggende mangel i debatten om arbejdstid i de to danske bøger skyldes uklårheder om arbejdsbegrebet. Hvad mener Kaare Dybvad, når han taler om arbejde? Det gør han ikke rede for.

Her er Guy Standings analyse klargørende. På engelsk skelner man mellem "work" og "labour." *Work* er det, mennesker gør, når de udretter noget nyttigt. Nyttige arbejdsprocesser er knyttet til virkelyst, målrettedhed og opfyldelse af behov.

Labour er derimod kun en del af det nyttige arbejde, nemlig det man udretter i et ansættelsesforhold som lønarbejder. Det kan mennesker udføre frivilligt, men det gøres ofte kun, fordi man får penge, og fordi man skal have noget at leve af.

På dansk opfattes normalt kun *labour* som arbejde, mens *work*, dvs. nyttigt, ubetalt arbejde som husarbejde, familieomsorg og lokalsamfundsarbejde ikke regnes som arbejde, fordi det ikke lønnes.

Standing navngiver også en tredje aktivitet som arbejde med et ord, vi ikke har på dansk: "commoning". Det er aktiviteter som vedligeholder "commons."

Commons betyder direkte oversat fælled. Ordet betegede oprindeligt den fælles jord, som lå udyrket og blev brugt som fælles græsgange for husdyrene. I dag er begrebet fælleder udvidet til en lang række fællesressourcer som fx vand, fisk og el-systemer, men også mere uhåndgribelige sociale og kulturelle ressourcer som andelsbevægelser, patentet, Internet, viden og universiteter.

Commoning betegner altså aktiviteter med brug, bevaring og reproduktion af fælleder, specielt i lokalsamfundet.

I agrare samfund var den tid, man brugte til *work* og *commoning* meget større end tiden brugt til *labour*. I industrielle samfund begyndte man at skelne mellem produktivt og uproduktivt arbejde. Det medførte en væsentlig reduktion af *work* og *commoning* i forhold til *labour*. Kun det sidste bliver betraget som rigtigt arbejde.

Arbejderbevægelsen udviklede ifølge Standing en hel ideologi om lønarbejdet (labourismen). Man krævede en ret til *labour*, dvs. lønarbejde, ikke *work*. Nye ord som beskæftigelse og job, der er knyttet til *labour*, blev almindelige.

Nutiden – det tertiære samfunds arbejde og tidsforbrug

I nutiden – det Standing kalder den tertiære tid – er der sket en sløring af grænserne og tidsforbruget mellem de forskellige former for aktiviteter. Det skaber konflikter, fordi lovgivning om arbejdsmarkeds- og socialpolitik er tilpasset den industrielle tid.

Men klassen af fuldtidslønarbejdere er blevet mindre. Der er i stedet opstået et nyt *prekariat*, der især består af mennesker med jobs gennem digitale platforme eller knyttet til servicesektoren (taxa, rengøring og levering af varer).

Prekariatet mangler indkomstsikkerhed og kan ofte ikke modtage offentlig understøttelse. Mange i prekariatet har svag tilknytning til familie, lokalsamfund og fælleder. Mange lever ofte isoleret, og det er ofte dem, der er de første til at miste rettigheder.

Generelt er arbejde (*work*) i hjemmet og i lokalsamfund (essensen af *commoning*) indskrænket, mens *labour* er blevet udvidet og sikret i grænserne mellem arbejdsplads og hjem.

Eliten og overklassen har betydelig sikkerhed og kontrol med tiden. Det har sammenhæng med indkomstsikkerhed og aflønningsform. Højt lønnede får typisk penge i form af årlige bonusser og dividender, mellemklassen aflønnes månedsvist, proletariatet på ugebasis – og prekariatet per time. Jo kortere periode, man aflønnes i, jo større udsving og uforudsigelighed og desto større indkomstsikkerhed og ulighed i tidskontrol. Ulighed skal ikke kun måles i indkomst, men også i tidsforbrug, tidsanvendelse og muligheder for fritid.

Prekariatet (men også andre) må i et bureaukratisk velfærdssamfund ifølge Standing påtage sig mange forskellige former for ufornømt og ulønnet arbejde, ("work-for-labour", "work-as-training", "work-as-waiting", "work-for-the state").

Kaare Dybvad Bek forsøger at fastholde industrisamfundets normer og institutioner

Selv om vi har bevæget os langt ind i et tertiært samfund, fremlægger Kaare Dybvad Bek i sin bog synspunkter om fuldtidsarbejdets betydning, der forsøger at fastholde industrisamfundets idealer om lønarbejdet.

Han priser arbejdets positive sider – og overser fuldstændigt lønarbejdets fremmedbestemte og fremmedgørende sider. Han ignorerer også de positive sider ved ulønnet familie- og omsorgsarbejde.

Ærø-manifestet forsøger at finde nye former for arbejds- og tidsanvendelse

Mai My Midtgaard Humaidan og hendes mand repræsenterer med Ærø-manifestet derimod en voksende gruppe i det tertiære samfund. Parret er freelancere. Hun er journalist og han musiker.

Humaidan har tidligere haft fuldtidsarbejde. Men da lønarbejde med småbørn blev for stressende, flyttede familien på landet (Ærø), og Humaidan blev freelancer.

Familien oplevede landlivet som en glædelig forening af hjemme-, hus- og havearbejde samt samvær med gode naboer. Derfor besluttede familien at få flere børn og eksperimentere videre med hjemmepasning og hjemmeskoling.

Det illustrer på den ene side nedbrydning af grænserne mellem flere former for arbejdsaktiviteter og på den anden side et forsøg på at forene *labour*, *work* og *commoning* i et lokalsamfund, som Standing ser som en vision for fremtiden.

Beskatnings- og afgiftsformer i industrisamfundet og det tertiære samfund

Dybvads hovedbekymring er en fremtidig finansiering af velfærdstatsen. Den er i dag hovedsagelig finansieret igennem indkomstskat – og hvis arbejdstiden nedsættes, kan det betyde en afmontering af grundlaget for velfærdstatsen.

Det er årsagen til hans ønske om at fastholde og udvide fuldtidslønarbejdet. Og for hans bekymring for Ærø-manifestets budskaber om deltidssarbejde og eksperimenter med hjemmepasning og hjemmeskoling. Han frygter, det vil undergrave velfærdstatsens finansiering.

Dybvad forholder sig derimod ikke til den grønne omstilling, som vil blive den næste generations største udfordring. Han har ikke øje for de omsorgs- og økologiveinster, som ændring af normerne for fuldtidslønarbejde kan få.

Interessant nok ender Mai My Humaidan og hendes mand med at opgive deres eksperimenter med hjemmepasning og hjemmeskoling, da det viser sig for besværligt. De erkender, at det ikke kan lykkes, når samfundet ikke støtter det og alene er indrettet efter økonomisk vækst.

Den ændring er ikke umiddelbart undervejs, og det vil måske tage en hel generation at skabe det.

Guy Standing kalder moderne kapitalisme i den tertiære tid for "rentier kapitalisme", fordi det meste af væksten i økonomien tilfalder ejendomsjerne (finansiel og fysisk) og den intellektuelle kapital. Kun en mindre del tilfalder arbejdet.

Den samme observation gør Dybvad på grundlag af den franske økonom [Thomas Pikettys](#) analyser. Det truer lønarbejdets centrale rolle i finansieringen af velfærdstatsen. Men Dybvad ser ikke noget effektivt modtræk til det.

Standing drager derimod den logiske slutning, at beskatning af *labour* og forbrug ikke længere kan være centrale elementer i beskatningen. Han foreslår, at der i stedet for en mindsket indkomst- og forbrugsskat indføres en progressiv jordafgift, en formueafgift, en CO2 afgift, en digital afgift og en finansiel transaktionsafgift.

Standing foreslår også, at man ændrer sprogbroen omkring beskatning, så man i stedet for skat (tax) begynder at tale om afgift (levy).

Det skal ske i sammenhæng med en genopdagelse af fællederne – jorden, luften, mineralerne, havet (som egentlig ejes af os alle). Fælledere er initialt blevet systematisk udplyndret, indhegnet, privatiseret og varegjort. De skal i stedet tilbageerobes. Og der skal pålægges en omkostning (en afgift) for brugen af dem. Indtægterne fra brugen af fællederne bør opsamlles i en fond, som kan uddøle fælles dividender til alle borgere.

Fra beredskabsusikkerhed – til kronisk usikkerhed

Et karakteristisk træk ved det tertiære samfund med en sløret tidsanvendelse er, at flere mennesker er hævnet i en kronisk usikkerhed. Det gælder specielt prekariatet.

Usikkerhed eksisterede også i det industrielle samfund, men var i højere grad beregnelig. Ud fra forsikringsprincipper beregnede man risikoen for arbejdsløshed, ulykker og sygdom.

Forsikringsystemer med en vis præmiebetaling giver en kompensatorisk erstatning, hvis man kommer ud for et uheld.

Et proaktivt, forebyggende socialt system

I et tertiært samfund med kronisk usikkerhed er et reaktivt forsikringsystem ikke tilstrækkelig. Her vil det være fordelagtigt at skabe et social beskyttelsessystem, der forebygger og er proaktivt. I stedet for at kompensere, når skaden er sket.

Et borgerløns-system, hvor alle borgere er sikret materielt eksistensgrundlag, kan sikre en meget større robusthed og evne til at håndtere stress, katastrofer eller anden modgang.

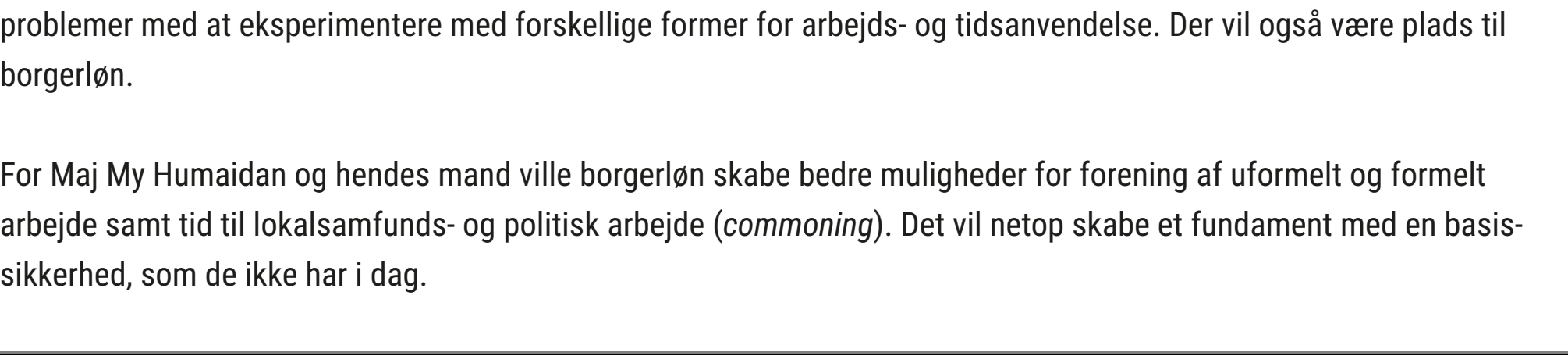
Borgerløn er svaret

Guy Standing kommer med sine analyser i sin nye bog med forslag til løsninger på både Kaare Dybvad Beks og Ærø-Manifestet bekymringer og problemer.

Kaare Dybvads dogmatisering af fuldtidsarbejdets nødvendighed og velsignelser hænger sammen med fastholdelsen af velfærdstatsens finansiering gennem beskatning af lønarbejdet.

Hvis fremtidens beskatning bevæger sig i den retning, Guy Standing skitserer (dvs. et afgiftssystem) vil der ikke være problemer med at eksperimentere med forskellige former for arbejds- og tidsanvendelse. Der vil også være plads til borgerløn.

For Mai My Humaidan og hendes mand ville borgerløn skabe bedre muligheder for forening af ufornømt og formelt arbejde samt tid til lokalsamfunds- og politisk arbejde (*commoning*). Det vil netop skabe et fundament med en basis-sikkerhed, som de ikke har i dag.

Kaare Dybvad Bek: *Arbejdets land*. Grønningen 1. 2023. 275 sider, vejl. pris 215 kr.

Mai My Midtgaard Humaidan: *Ærø-manifestet – Om længslen efter et andet familieliv*. Gyldendal 2023. 240 sider, vejl. pris 230 kr.

Guy Standing: *The Politics of Time. Gaining Control in the Age of Uncertainty*. Pelican Book 2023. 432 sider, vejl. pris 25 £.

Se også [Guy Standing: The era of chronic uncertainty, a transformational opportunity \(åbnes som en pdf-fi\)](#).

Om skribenten

Erik Christensen

Tidligere lektor i samfundsfag på Aalborg Universitet. Medlem af [Borgerbevægelsen](#), [Hjemmeside her](#).

[Læs mere](#)

Kære bruger – du er nu nået gennem et opslag i Solidaritet

Vi håber, at du fik stillet din nysgerrighed eller diskussionslyst.

Alt stof på Solidaritet er frit tilgængelig uden betalingsmur. Men det er ikke gratis at drive et website. Solidaritet er organiseret som en demokratisk forening, hvis formål er at gøre Solidaritet til platform for venstrefløjens debat i Danmark. Du kan også blive medlem – hvis du ikke allerede er.

Du kan nemt, hurtigt og direkte lave en aftale med Mobilepay, Visa eller Mastercard – og den kan opsiges med øjeblikkelig virkning.

20 kr./md. >
60 kr./md. >
100 kr./md. >
150 kr./md. >

Foreningens indtægt er økonomisk ryggrad i Mediehuset Solidaritets drift. Men foreningen er – ud over økonomisk fundament for drift – også et fællesskab, der sammen med ansatte og faste aktivister videreudvikler mediets aktiviteter. Læs mere om foreningen: [HER](#)

Nyeste artikler

KRITISK REVY
15. apr. 2024 • Af Peter Raben

Vrede landmand presser EU til at lempe miljøkrav

Med massiv lobbyisme suppleret med militante aktioner forsøger økonomisk trængte bønder i...

FAGFORBUND
15. apr. 2024 • Af Dennis Kristensen

Kære Claus – Du har ret et stykke ad vejen, men du ryger alligevel af i svinget

På AA4s statuskonference om den danske model: Tilstand svang Meta-formand Claus Jensen...

Bliv skribent for Solidaritet Læs mere >

Kontakt

Mediehuset Solidaritet
Griffenfeldsgade 41
2200 København
E-mail: info@solidaritet.dk

Bank: Reg. • kontonummer: 5361 0263004
Mobilepay: 572877

Solidaritets indhold er Copyright. Læs mere

Følg os her

Facebook
 Instagram
 Twitter

Tilmeld nyhedsbrev

Modtag seneste nyt direkte i din indbakke. Tilmeld dig nedenfor.

Indtast din mailadresse her: